Algemene Rekenkamer

Re-integratie van oudere werklozen

Rapport behorend bij verantwoordingsonderzoek naar begrotingshoofdstuk XV

2016

INZICHT IN BELEIDS-RESULTATEN

Re-integratie van oudere werklozen

Rapport behorend bij verantwoordingsonderzoek naar begrotings-hoofdstuk XV

De tekst van het rapport *Re-integratie van oudere werklozen* is vastgesteld op 3 mei 2016.
Het rapport is op 18 mei 2016 aangeboden aan de Tweede Kamer.

Inhoud

Rapport in het kort 3

1 Inleiding 6

1.1 Over de reeks ‘Inzicht in beleidsresultaten’ 6
1.2 Re-integratie van oudere werklozen 6
1.2.1 Afbakening begrip ‘oudere werkloze’ 6
1.2.2 Omvang van het probleem 6
1.2.3 Oorzaken van het probleem 7
1.2.4 Instrumenten voor de aanpak van het probleem 8
1.2.5 Toekomstig actieplan re-integratie oudere werklozen 10
1.2.6 Inschatting financieel belang 10

2 Kosten en resultaten van re-integratiebeleid voor oudere werklozen 12

2.1 Financieel belang instrumenten 12
2.2 Bereikte werkloze ouderen 13
2.3 Effectiviteit instrumenten 14
2.4 Aanbevelingen 16

3 Reactie minister van SZW en nawoord Algemene Rekenkamer 17

3.1 Reactie minister van SZW 17
3.2 Nawoord Algemene Rekenkamer 17

Bijlage 1 Onderzoeksaanpak en normen 18
Bijlage 2 Berekeningen mobiliteitsbonus / premiekorting 19

Literatuur 22

Rapport in het kort

De Algemene Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar acht beleidsinstrumenten die de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) vanuit het Rijk inzet om oudere werklozen - mensen van 50 jaar en ouder die wel betaald werk willen of kunnen verrichten, maar geen werk kunnen krijgen - aan werk te helpen. Het gaat zowel om beleidsinstrumenten die specifiek op ouderen gericht zijn, als om beleidsinstrumenten die voor een bredere doelgroep zijn bedoeld en waarvan ook oudere werklozen gebruik kunnen maken. Zie het overzicht op de volgende pagina voor een beschrijving van de acht instrumenten.

Onze hoofdconclusie over het SZW-beleid voor re-integratie van oudere werklozen is dat de minister van SZW niet van alle beleidsinstrumenten die hij inzet weet hoeveel geld ermee gemoeid is en hoeveel oudere werklozen hij ermee heeft bereikt. Ook is weinig bekend over de mate waarin de beleidsinstrumenten oudere werklozen weer aan werk helpen. We baseren deze conclusie op de volgende uitkomsten van ons onderzoek.

Meer inzicht in aantal bereikte oudere werklozen en in financieel belang gewenst en mogelijk

De minister van SZW weet van vier van de acht door ons onderzochte beleidsinstrumenten - de mobiliteitsbonus/premiekorting, de no-riskpolis WW, de proefplaatsingsregeling en de Campagne Open voor 50+ - niet hoeveel oudere werklozen hiervan gebruikmaken. Van de mobiliteitsbonus/premiekorting en de no-riskpolis WW weet hij ook niet hoeveel geld hiermee voor deze specifieke doelgroep gemoeid is.
Dit zijn basisgegevens die nut en noodzaak van beleid moeten ondersteunen en die daarmee ook van belang zijn voor sturing en verantwoording.
Op basis van eigen berekeningen schatten wij het financieel belang van de mobiliteitsbonus/premiekorting in totaal voor het aandeel ouderen op € 234 miljoen voor het jaar 2015. Het aantal werklozen van 56 jaar en ouder dat in 2015 voor het eerst van deze regeling gebruikmaakte bedroeg volgens onze indicatieve berekening 17.772.

Weinig bekend over mate waarin ouderen als gevolg van de instrumenten weer aan het werk komen

Er is veel literatuur beschikbaar over re-integratie. Er is echter weinig onderzoek naar de effectiviteit van de beleidsinstrumenten die de minister inzet om oudere werklozen weer aan het werk te helpen. Voor slechts één van de door ons onderzochte acht instrumenten - de proefplaatsing - is onderzoek gedaan naar de mate waarin ouderen als gevolg van dat instrument weer aan het werk komen. Voor de overige instrumenten ontbreekt dergelijk onderzoek. Van de mobiliteitsbonus/premiekorting, waarmee het grootste deel van het financieel belang van de acht door ons onderzochte instrumenten gemoeid is, is wel vastgesteld dat dit instrument in theorie de kans op werk voor oudere werknemers vergroot. De minister beschikt voor dit instrument verder over informatiesystemen die hij mogelijk zou kunnen inzetten om meer inzicht te krijgen in de resultaten. Voordat dit mogelijk is, zijn nog aanpassingen in het systeem nodig.

Instrument	Doelgroep (en leeftijd)	Beschrijving instrument
Mobiliteitsbonus/ Premiekorting (SZW/ UWV/ Belastingdienst**)**	Werkgevers en werklozen 56+	Stimuleren werkgever tot aannemen oudere werkloze door middel van korting op premies werknemersverzekeringen van maximaal € 7.000 per jaar gedurende maximaal drie jaar.
No-riskpolis WW (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 55+	Stimuleren werkgever tot aannemen oudere werkloze door middel van compensatie voor loondoorbetaling ingeval van ziekte oudere werknemer gedurende meer dan 13 weken.
Proefplaatsing (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen gedurende meer dan 3 maanden (geen leeftijdsindicatie)	Stimuleren werkgever tot aannemen werkloze (minimaal drie maanden werkloos) door middel van proefplaatsingsperiode van maximaal twee maanden waarin hij kan uitproberen of een werkloze aan de verwachtingen voldoet.
Netwerktraining (SZW/UWV)	Werklozen 50+	Verbeteren van competenties, presentatie- en netwerkvaardigheden werkloze door middel van training bij UWV.
Scholingsvoucher (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 50+	Bijdragen aan geschikt(er) maken van werkloze voor een baan door middel van subsidiering van deel kosten van een opleiding.
Plaatsingsfee (SZW/UWV)	Intermediairs en werklozen 50+	Stimuleren van uitzend- of re-integratiebureau om oudere werklozen aan werk te helpen door middel van subsidie.
Campagne 'Open voor 50 plus' (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 50+	Bewustwording werkgevers van kwaliteiten oudere werkzoekenden door middel van multimediacampagne.
Inspiratiedagen (SZW/UWV)	Werklozen 50+	Informeren van werklozen over relevante thema's en concreet contact leggen met werkgevers door middel van door UWV georganiseerde bijeenkomsten.

Aanbevelingen

Wij bevelen de minister van SZW aan om:

- vast te leggen hoe voor elk beleidsinstrument zal worden gemeten hoeveel ouderen worden bereikt en welke uitgaven hiermee zijn gemoeid, zodat hierin structureel inzicht ontstaat;
- deze kerngegevens, waar mogelijk, beschikbaar te stellen als open data in het kader van 'open spending' als moderne vorm van publieke verantwoording;
- vast te leggen hoe de effectiviteit van de beleidsinstrumenten zal worden gemeten en daarbij indien mogelijk gebruik te maken van al beschikbare informatie;
- hiertoe de noodzakelijke aanpassingen door te voeren in de systemen voor de registratie van de mobiliteitsbonus/premiekortingen, zodat deze bruikbaar worden voor het volgen van het aantal gebruikers en voor het meten van de bijdrage aan het aan het werk helpen van werklozen.

Reactie minister van SZW en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van SZW heeft op 28 april 2016 gereageerd op ons conceptrapport. Naar zijn mening richten onze aanbevelingen zich met name op de verstrekking van informatie. Hij schrijft dat hij de komende tijd zal bezien of en hoe hij aan de aanbevelingen gevolg kan geven.

De minister zegt toe om te bezien hoe de effecten van het actieplan, waaraan hij met verschillende partijen werkt om langdurige werkloosheid van ouderen tegen te gaan, kunnen worden gemeten. Voor het beschikbaar stellen van de kerngegevens als open data verwijst de minister naar de activiteiten die rijksbreed in het kader van de Nationale Open Data Agenda worden ondernomen.
Tot slot geeft de minister aan dat hij in overleg is met de Belastingdienst en het UWV om te bezien of en hoe de kosten van het gebruik van de mobiliteitsbonus voor oudere werklozen en het aantal deelnemers beter in beeld kunnen worden gebracht.

In ons nawoord schrijven wij dat, waar de minister aangeeft dat hij meer zicht wenst op kosten en gebruik van de mobiliteitsbonus/premiekorting, het nog niet helder is of hij dit inzicht ook nastreeft bij de andere arbeidsmarktinstrumenten. ‘Informatie vergaren’ is geen doel op zichzelf, maar een hulpmiddel bij de beoordeling of beleid werkt, effectief en efficiënt is. Het ware goed als de minister dit borgt bij zijn komende actieplan voor oudere werklozen.

1 Inleiding

1.1 Over de reeks 'Inzicht in beleidsresultaten'

In ons Verantwoordingsonderzoek (VO) doen we elk jaar onderzoek naar beleidsresultaten. Dit jaar doen we in het VO onderzoek naar de volgende vijf thema's:

- de exploitatie van de Betuweroute;
- het energielabel voor koopwoningen;
- de fiscale regeling voor experts uit het buitenland (30%-regeling);
- de landelijke prioriteiten voor de politie;
- de re-integratie van oudere werklozen.

Voor elk thema beantwoorden we in ieder geval de volgende vragen:

- Wat is het beleid en wie is verantwoordelijk?
- Hoeveel geld wordt hieraan uitgegeven?
- Wat is bekend over de resultaten (prestaties, effecten, doelmatigheid) van het beleid?
- Is de Tweede Kamer in begroting, jaarverslag of andere Kamerstukken voldoende geïnformeerd door de betrokken bewindspersonen over de resultaten en de uitgaven?

Het voorliggende rapport over de re-integratie van oudere werklozen vormt een bijlage bij ons VO naar begrotingshoofdstuk XV, Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

1.2 Re-integratie van oudere werklozen

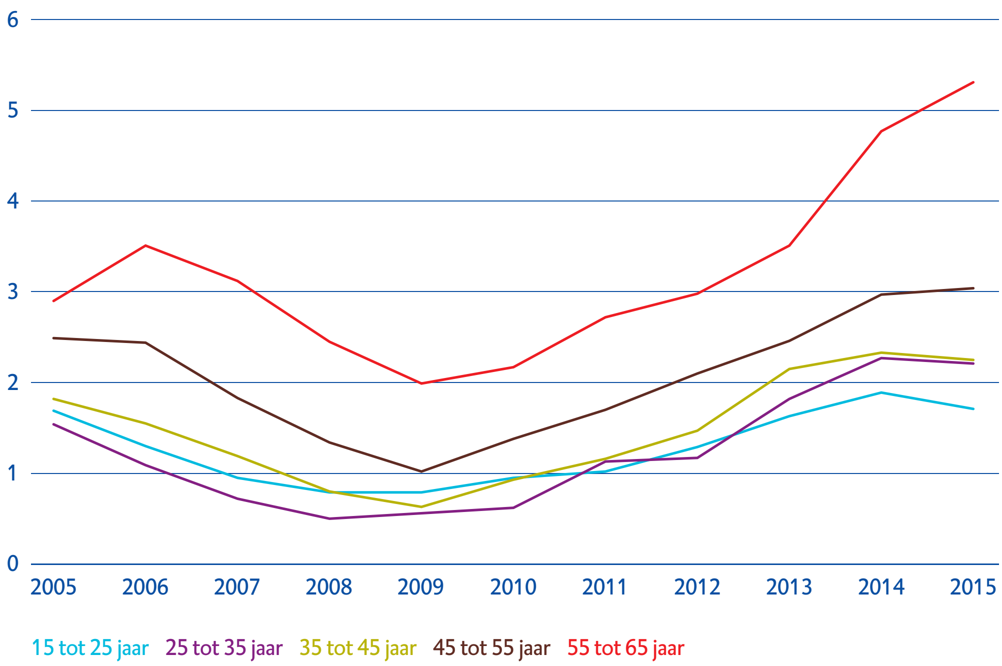
1.2.1 Afbakening begrip 'oudere werkloze'

De doelgroep ouderen kent verschillende afbakeningen, die qua leeftijdsgrenzen kunnen variëren per informatiebron of beleidsinstrument.
Wij hebben oudere werklozen in dit onderzoek op dezelfde manier afgebakend als de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). Dit betekent dat, al naar gelang de doelstelling van het beleidsinstrument waarover wij schrijven, het begrip 'oudere' kan verwijzen naar mensen van 50, 55 of 56 jaar en ouder. Een werkloze is een persoon die wel betaald werk wil of kan verrichten, maar geen werk kan krijgen (CBS, z.d.).
In de tekst zullen wij preciseren welke leeftijdsgroep wordt bedoeld.

1.2.2 Omvang van het probleem

Mensen werken steeds langer door. De gemiddelde leeftijd waarop mensen met pensioen gaan is in de periode van 2008 tot 2015 gestegen van 62 jaar naar 64 jaar en vijf maanden (CBS, 2016a). De arbeidsdeelname van mensen van 55 jaar en ouder is gegroeid van 51% in 2008 tot 62% in 2015 (SZW, 2015a).
Maar als mensen van 50 jaar en ouder eenmaal werkloos worden, is het voor hen moeilijker en duurt het langer dan voor andere groepen werklozen om weer aan de slag te komen (CPB, 2015). Hierdoor vervallen zij relatief vaak in langdurige werkloosheid.
De werkloosheid onder ouderen van 55 tot 65 jaar in Nederland ligt met 7,8% boven het gemiddelde werkloosheidspercentage van 6,6 (CBS, 2016b). Meer dan 40% van de langdurig werklozen (dit zijn mensen die twaalf maanden of langer werkloos zijn) is ouder dan 50 jaar (CPB, 2015). Van de in totaal 594.000 werklozen in 2015 waren 129.000 personen 55 jaar of ouder (22%). Van het totaal aantal van 259.000 langdurig werklozen - mensen die langer dan twaalf maanden werkloos zijn - in 2015, waren er 88.000 ouder dan 55 jaar (34%) (CBS, 2016c).

Figuur 1 geeft de langdurig werklozen in de periode 2005-2015 per leeftijdscategorie weer als percentage van de totale beroepsbevolking in die leeftijdscategorie.

Figuur 1 Percentage langdurig werklozen per leeftijdscategorie van 2005 tot en met 2015
Bron: CBS, 2016c en CBS, 2016d

Te zien is dat het percentage langdurige werkloosheid in alle leeftijdscategorieën vanaf 2009 (toen de economische crisis toesloeg) is gestegen. Een constante factor door de jaren heen is dat in de hogere leeftijdscategorieën meer mensen langdurig werkloos zijn dan in de lagere leeftijdscategorieën. Hoewel in het algemeen jongeren vaker werkloos zijn dan ouderen, gaat dit in veel gevallen om kortdurende werkloosheid. Jongeren stromen relatief snel weer uit naar werk: 1,7 % van deze groep was in 2015 langdurig werkloos. Binnen de beroepsbevolking van 55 jaar of ouder was in 2015 ruim 5,3 % langdurig werkloos
Dit is niet alleen een groot probleem in kwantitatieve termen. Het vormt ook een groot persoonlijk probleem voor de oudere werklozen zelf.

1.2.3 Oorzaken van het probleem

Langdurige werkloosheid onder ouderen heeft voor een deel conjuncturele oorzaken: een aantal sectoren waarin relatief veel werknemers ouder zijn dan 55 jaar heeft de afgelopen jaren een krimp doorgemaakt. Dit betreft vooral de sectoren zorg en welzijn en openbaar bestuur (UWV, 2014).
Maar er zijn ook structurele oorzaken aan te wijzen. Oudere werklozen worden minder snel uitgenodigd bij een werkgever als zij reageren op een vacature. Dit komt doordat bij veel werkgevers het beeld bestaat dat ouderen duur (hoge loonkosten), minder productief, minder flexibel en vaker ziek zijn. Dit beeld is deels te herleiden tot feitelijke gegevens, maar deels slechts gebaseerd op beeldvorming, waardoor leeftijdsdiscriminatie optreedt (Panteia, 2015; SER, 2014; SEO, 2012). Verder volgen oudere werknemers minder vaak bijscholing om hun kennis en vaardigheden op peil te houden dan jongere werknemers (RIVM, 2012). Ook weten zij minder goed gebruik te maken van hun netwerk om weer aan een baan te komen (OECD, 2014).

1.2.4 Instrumenten voor de aanpak van het probleem

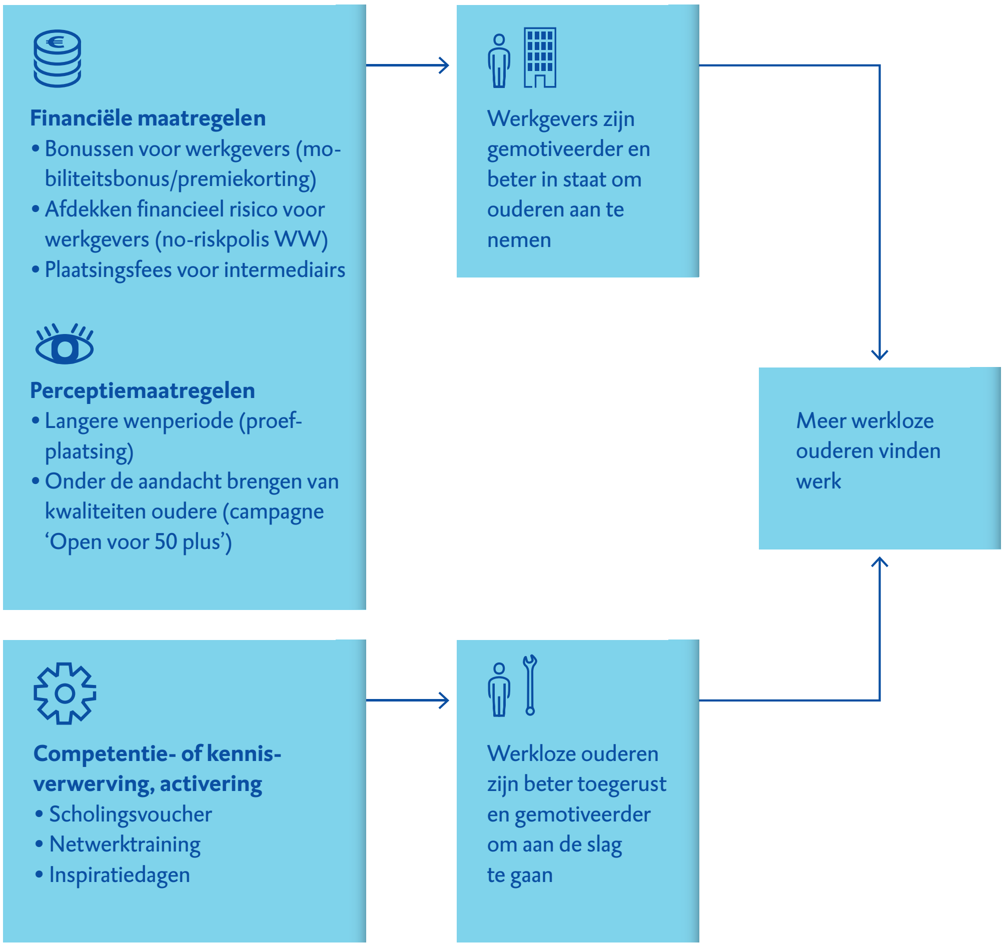
De minister van SZW geeft aan dat in het licht van de vergrijzing en de verhoging van de AOW-leeftijd een verder toenemende participatie van ouderen nodig is om de verzorgingsstaat betaalbaar te houden. Daarom focust hij zich op activering en ondersteuning bij het vinden van nieuw werk (SZW, 2013). De beleidsinstrumenten die de minister van SZW in dat kader inzet, zijn zowel gericht op preventie (door middel van bijvoorbeeld 'van-werk-naar-werk'-trajecten) als op re-integratie. Beide benaderingen zijn van belang om het probleem van de werkloosheid onder ouderen te beheersen. In dit onderzoek beperken wij ons tot beleidsinstrumenten die de re-integratie van oudere werklozen moeten bevorderen.

Het beleidsinstrumentarium om de re-integratie van werkloze ouderen te verbeteren volgt twee lijnen (SZW, 2013):

- stimulering van werkgevers om werkloze ouderen in dienst te nemen;
- inzet van extra budget voor het UWV om de arbeidsparticipatie van werkloze 50-plussers te stimuleren.

Voor de eerste beleidslijn worden niet alleen financiële maatregelen ingezet (zoals bonussen en premiekortingen), maar ook 'perceptiemaatregelen' die werkgevers een positiever beeld moeten geven van de capaciteiten van oudere werknemers. Voor de tweede beleidslijn worden maatregelen ingezet die erop gericht zijn dat ouderen kennis en competenties verwerven en worden geactiveerd.

In figuur 2 (zie volgende pagina) laten wij schematisch zien op welke manieren de beleidsinstrumenten die de minister van SZW inzet voor de re-integratie van oudere werklozen volgens hem kunnen bijdragen aan de realisatie van dit doel (SZW, 2013; SZW, 2015b).

Figuur 2 Hoe overheidsmaatregelen ervoor moeten zorgen dat meer oudere werklozen werk vinden

De rechthoeken aan de linkerzijde geven de instrumenten weer die de minister inzet. De rechthoeken in het midden geven aan waar hij verwacht dat het instrument positieve invloed heeft: op de motivatie van werkgevers om een oudere werkloze aan te nemen (zoals genoemd in onder meer CPB, 2015; Panteia, 2015 en SEO, 2012), of op de competenties en motivatie van de oudere werknemer zelf. Deze beide invalshoeken moeten ertoe leiden dat meer oudere werklozen aan werk komen.

In dit onderzoek komen de acht instrumenten aan bod die de minister van SZW zelf volgens deze lijnen inzet. Dit betekent dat beleidsinstrumenten die medeoverheden, zoals gemeenten, inzetten om de re-integratie van oudere werklozen te bevorderen, buiten dit onderzoek vallen. De acht beleidsinstrumenten zijn in figuur 3 weergegeven. De instrumenten zijn gerangschikt op volgorde van inwerkingtreding.

Instrument	Doelgroep (en leeftijd)	Beschrijving instrument
Instrumenten met startdatum vóór 2013		
Mobiliteitsbonus/ Premiekorting (SZW/ UWV/ Belastingdienst**)**	Werkgevers en werklozen 56+	Stimuleren werkgever tot aannemen oudere werkloze door middel van korting op premies werknemersverzekeringen van maximaal € 7.000 per jaar gedurende maximaal drie jaar.
No-riskpolis WW (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 55+	Stimuleren werkgever tot aannemen oudere werkloze door middel van compensatie voor loondoorbetaling ingeval van ziekte oudere werknemer gedurende meer dan 13 weken.
Proefplaatsing (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen gedurende meer dan 3 maanden (geen leeftijdsindicatie)	Stimuleren werkgever tot aannemen werkloze (minimaal drie maanden werkloos) door middel van proefplaatsingsperiode van maximaal twee maanden waarin hij kan uitproberen of een werkloze aan de verwachtingen voldoet.
Instrumenten met startdatum vanaf 2013 (Actieplan 50+)		
Netwerktraining (SZW/UWV)	Werklozen 50+	Verbeteren van competenties, presentatie- en netwerkvaardigheden werkloze door middel van training bij UWV.
Scholingsvoucher (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 50+	Bijdragen aan geschikt(er) maken van werkloze voor een baan door middel van subsidiering van deel kosten van een opleiding.
Plaatsingsfee (SZW/UWV)	Intermediairs en werklozen 50+	Stimuleren van uitzend- of re-integratiebureau om oudere werklozen aan werk te helpen door middel van subsidie.
Campagne 'Open voor 50 plus' (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 50+	Bewustwording werkgevers van kwaliteiten oudere werkzoekenden door middel van multimediacampagne.
Inspiratiedagen (SZW/UWV)	Werklozen 50+	Informeren van werklozen over relevante thema's en concreet contact leggen met werkgevers door middel van door UWV georganiseerde bijeenkomsten.

Figuur 3 Instrumenten SZW voor re-integratie oudere werklozen

1.2.5 Toekomstig actieplan re-integratie oudere werklozen

De minister geeft in zijn brief van 30 november 2015 aan dat hij met de sociale partners - werkgevers- en werknemersorganisaties - wil komen tot een nieuw actieplan om de (langdurige) werkloosheid onder ouderen aan te pakken. Hij wil met hen tot concrete acties komen om werkloosheid onder ouderen zoveel mogelijk te voorkomen en te zorgen dat werklozen snel(ler) weer aan de slag gaan (SZW, 2015b).

1.2.6 Inschatting financieel belang

Voor zes van de acht door ons onderzochte beleidsinstrumenten is bekend welke bedragen er in 2015 voor de doelgroep oudere werklozen mee gemoeid waren (zie verder § 2.1). Daarbij moet worden bedacht dat sommige beleidsinstrumenten gericht zijn op een doelgroep die breder is dan alleen oudere werklozen. Dit geldt bijvoorbeeld

voor de proefplaatsingsregeling. Onder de administratieve reikwijdte van het instrument mobiliteitsbonus/premiekorting vallen zowel jongeren, arbeidsgehandicapten als ouderen. De minister heeft voor deze regeling een totaalbedrag opgenomen en dit niet uitgesplitst per categorie die binnen de totale doelgroep te onderscheiden is. Naar onze schatting is het totale financieel belang van de re-integratie-instrumenten voor de doelgroep ouderen boven de 50 jaar in 2015 circa € 266 miljoen.

2 Kosten en resultaten van re-integratiebeleid voor oudere werklozen

2.1 Financieel belang instrumenten

Minister heeft inzicht in financieel belang re-integratie-instrumenten voor ouderen, maar niet volledig
Aangezien voor de minister van SZW de oudere werklozen in het kader van re-integratie een specifieke doelgroep vormen, mag worden verwacht dat hij voor alle beleidsinstrumenten die hij voor deze groep inzet inzicht heeft in het financieel belang. Deze informatie heeft de minister nodig om te sturen en te verantwoorden. Wij constateren dat de minister dit inzicht voor zes van de acht instrumenten wel, en voor twee van de acht instrumenten - namelijk de mobiliteitsbonus/premiekorting en de no-riskpolis WW - niet heeft. Dit is zichtbaar gemaakt in figuur 4.

Instrument	Financieel belang 2015
Instrumenten met startdatum vóór 2013	
Mobiliteitsbonus/ Premiekorting (SZW/ UWV/ Belastingdienst)	Onbekend* (berekening Algemene Rekenkamer € 234 miljoen)
No-riskpolis WW (SZW/UWV)	Onbekend**
Proefplaatsing (SZW/UWV)	€ 0
Instrumenten met startdatum vanaf 2013 (Actieplan 50+)	
Netwerktraining (SZW/UWV)	€ 17,5 miljoen
Scholingsvoucher (SZW/UWV)	€ 7,5 miljoen
Plaatsingsfee (SZW/UWV)	€ 5,8 miljoen
Campagne 'Open voor 50 plus' (SZW/UWV)	€ 0,4 miljoen
Inspiratiedagen (SZW/UWV)	€ 0,5 miljoen
Totaal inzicht minister	€ 31,7 miljoen

** Totaalbedrag realisatie mobiliteitsbonus/premiekorting voor alle doelgroepen in 2015: € 320 miljoen.*
*** De no-riskpolis is onderdeel van de Zorgverzekeringswet en wordt niet specifiek genoemd in de begroting van SZW (UWV, 2016; SZW, 2016).*

Figuur 4 Inzicht minister in financieel belang instrumenten doelgroep ouderen 2015

De additionele uitgaven aan de proefplaatsing bedragen € 0, omdat dit een budgetneutraal instrument is.[1] De uitkering van de werkloze oudere loopt door tijdens de proefplaatsing, zodat de werkgever geen salaris hoeft te betalen, maar de werkloze wel actief is en gedurende langere tijd in contact komt met de werkgever - met uitzicht op werk na afloop van de proefplaatsingstermijn.

Meer inzicht mogelijk in financieel belang mobiliteitsbonus/premiekorting
Buiten de doelgroep werklozen van 56 jaar en ouder kunnen ook arbeidsgehandicapten gebruikmaken van de mobiliteitsbonus/premiekorting. Welk deel van het geld specifiek aan re-integratiebeleid gericht op ouderen kan worden gekoppeld, houdt de minister van SZW niet bij. Het *totaalbedrag* is wel bekend. Dit bedroeg in 2015 € 320 miljoen.
Wij constateren dat het op basis van de gegevens die wij bij de Belastingdienst hebben opgevraagd mogelijk is een indicatie te geven van het financiële belang van dit instrument voor oudere werklozen. Op grond van onze berekening aan de hand van deze gegevens schatten wij dat in 2015 € 234 miljoen is besteed aan werklozen van 56 jaar en ouder. Dit is 74% van het totaalbedrag. Voor een uitleg van de berekening verwijzen wij naar bijlage 1. Dit geld komt niet ten laste van de rijksbegroting, omdat het een korting betreft op de premies die werkgevers voor de werknemersverzekeringen betalen.

Inclusief onze berekening voor de mobiliteitsbonus/premiekorting is voor zeven van de acht van de door ons onderzochte instrumenten bekend wat het financieel belang in 2015 is: in totaal € 266 miljoen. De mobiliteitsbonus/premiekorting nam hiervan 88% voor zijn rekening.

2.2 Bereikte werkloze ouderen

Minister weet niet van alle beleidsinstrumenten hoeveel werkloze ouderen ermee worden bereikt
Ook inzicht in de mate waarin de werkloze ouderen met de door ons onderzochte instrumenten worden bereikt, is nodig om te sturen en te verantwoorden. Deze informatie is slechts beperkt beschikbaar. De minister van SZW houdt voor vier van de vijf beleidsinstrumenten van het Actieplan 50+ (de netwerktrainingen, de inspiratiedagen, de scholingsvouchers en de plaatsingsfees) systematisch het aantal gebruikers c.q. deelnemers uit de doelgroep werkloze ouderen bij. Een werkloze kan van verscheidene instrumenten gebruikmaken. De cijfers betreffen dan ook geen unieke personen. Van de campagne ‘Open voor 50+’ is niet bekend hoeveel werklozen van 50 jaar of ouder hiermee zijn bereikt.
Ook van de mobiliteitsbonus/premiekorting, de no-riskpolis WW en de proefplaatsingsregeling heeft de minister geen cijfers over de mate waarin werkloze ouderen zijn bereikt.

1
Wel blijven er uitgaven aan de doorlopende uitkeringen tijdens de proefplaatsingen van oudere werklozen.

Instrument	Doelgroep (en leeftijd)	Bereikt aantal werkloze ouderen in 2015
Instrumenten met startdatum vóór 2013		
Mobiliteitsbonus/ Premiekorting (SZW/ UWV/ Belastingdienst)	Werkgevers en werklozen 56+	Onbekend (berekening Algemene Rekenkamer 17.772)
No-riskpolis WW (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 55+	Onbekend
Proefplaatsing (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen gedurende meer dan 3 maanden (geen leeftijdsindicatie)	Onbekend
Instrumenten met startdatum vanaf 2013 (Actieplan 50+)		
Netwerktraining (SZW/UWV)	Werklozen 50+	43.800
Scholingsvoucher (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 50+	9.150
Plaatsingsfee (SZW/UWV)	Intermediairs en werklozen 50+	8.250
Campagne 'Open voor 50 plus' (SZW/UWV)	Werkgevers en werklozen 50+	Onbekend*
Inspiratiedagen (SZW/UWV)	Werklozen 50+	2.439

* *Het aantal werkgevers dat naar aanleiding van de campagne heeft toegezegd om bij een volgende vacature minimaal één 50-plusser mee te nemen in de selectie bedraagt 1.700. (UWV, 2016a; UWV, 2016b; SZW; 2016)*

Figuur 5 Inzicht minister in bereikt aantal oudere werklozen

Meer inzicht mogelijk in aantal bereikte ouderen mobiliteitsbonus/premiekorting
Voor de mobiliteitsbonus/premiekorting hebben wij (op basis van gegevens die wij hebben opgevraagd bij het UWV) een indicatieve berekening gemaakt van het aantal bereikte ouderen. We hebben berekend hoeveel werklozen van 55 jaar en ouder in de periode 2013-2015 vanuit een situatie van werkloosheid met een premiekorting zijn gaan werken. In 2015 waren dit er naar schatting 17.772. De uitkomsten van de overige jaren en een toelichting op de berekening zijn opgenomen in bijlage 2.

2.3 Effectiviteit instrumenten

Weinig bekend over effectiviteit instrumenten
Het uiteindelijke doel van het inzetten van de re-integratie-instrumenten is dat oudere werklozen door de inzet van zo'n instrument weer aan de slag komen. Wat is hierover bekend?

Figuur 6 geeft weer wat op basis van effectiviteitsonderzoek bekend is over de mate waarin de acht door de minister van SZW ingezette instrumenten bijdragen aan het structureel aan het werk helpen van oudere werklozen.

Instrument	Onderzoek naar effectiviteit?
Instrumenten met startdatum vóór 2013	
Mobiliteitsbonus/ Premiekorting (SZW/ UWV/ Belastingdienst)	Nee, wel naar potentiële effectiviteit. Potentieel effectief
No-riskpolis WW (SZW/UWV)	Nee, wel naar potentiële effectiviteit. Niet eenduidig
Proefplaatsing (SZW/UWV)	Ja, effectief
Instrumenten met startdatum vanaf 2013 (Actieplan 50+)	
Netwerktraining (SZW/UWV)	Nee, onderzoek loopt
Scholingsvoucher (SZW/UWV)	Nee
Plaatsingsfee (SZW/UWV)	Nee
Campagne 'Open voor 50 plus' (SZW/UWV)	Nee
Inspiratiedagen (SZW/UWV)	Nee

Figuur 6 Inzicht in effectiviteit instrumenten voor re-integratie oudere werklozen

Veel onderzoek naar re-integratie van werklozen beschikbaar, weinig naar effectiviteit van specifieke instrumenten voor ouderen

Het bepalen van de mate waarin de re-integratie-instrumenten eraan bijdragen dat werklozen aan werk komen, is niet eenvoudig. Niettemin is er veel onderzoek op dit terrein. SEOR (2005) is een omvangrijke studie naar wat er in nationaal en internationaal onderzoek tot circa 2000 bekend was over de effectiviteit van re-integratiebeleid. Het onderzoek beschrijft tientallen evaluaties over tal van instrumenten. Uit het rapport blijkt dat er destijds weinig gezegd kon worden over doelgroepen, zoals ouderen. Wel leek scholing vooral voor oudere werklozen effectief te zijn.

Op basis van de uitkomsten van andere onderzoeken (SEO 2008, SEO 2015) is het ook plausibel dat scholing voor bepaalde groepen, zoals werklozen van 55 jaar en ouder, en onder bepaalde voorwaarden, zoals in combinatie met andere instrumenten, kan werken. Daarmee is nog niet feitelijk onderzocht of ook het specifieke instrument scholingsvoucher werkt voor de hele doelgroep van 50 jaar en ouder.

Sommige recentere studies zijn gericht op 'een re-integratietraject'. Conclusies over de effectiviteit zijn daarbij niet toe te delen aan afzonderlijke beleidsinstrumenten zoals de minister van SZW die binnen die trajecten inzet voor (oudere) werklozen (bijvoorbeeld SEO, 2013; SO, 2007). Weer andere onderzoeken betreffen met name beschouwingen (zoals OECD, 2014; CPB, 2015) of literatuuronderzoek aangevuld met een simulatie (CPB, 2013) en gaan over de veronderstelde effectiviteit van mogelijke beleidslijnen. Voorts zijn er onderzoeken verricht naar instrumenten die re-integratie van werklozen moeten bevorderen. De doelgroep ouderen wordt daarin echter niet onderscheiden (bijvoorbeeld UWV, 2003; Forslund et al., 2011).

Onderzoek naar potentiële effectiviteit

In opdracht van de ministers van SZW en Economische Zaken (EZ) heeft SEO in 2012 een onderzoek uitgevoerd naar de potentiële effectiviteit van de mobiliteitsbonus, de proefplaatsing en de no-riskpolis WW. Met potentiële effectiviteit bedoelen we dat het instrument in theorie de kans vergroot dat de werkloze aan het werk komt. Uit dit onderzoek blijkt dat de mobiliteitsbonus en proefplaatsing ervoor kunnen zorgen dat de kans dat oudere werklozen aan het werk komen wordt vergroot. Dit betekent echter nog niet dat hiermee bekend is in welke mate oudere werklozen door deze instrumenten daadwerkelijk aan het werk komen.

Proefplaatsing effectief voor re-integratie (oudere) werklozen

Wij constateren dat voor slechts een van de door ons onderzochte acht beleidsinstrumenten - de proefplaatsing - onderzoek is gedaan naar de mate waarin ouderen als gevolg van dat instrument weer aan het werk komen (Sol, 2014). Uit dit onderzoek blijkt dat dit instrument (ook) voor oudere werklozen effectief is.

De Vrije Universiteit onderzoekt op dit moment de effectiviteit van de door het UWV aangeboden netwerktrainingen.

Voor mobiliteitsbonus/premiekorting wellicht mogelijkheden om effectiviteit te meten

De minister van SZW beschikt over een informatiesysteem dat onder voorwaarden informatie over aantallen gebruikers uit de doelgroep ouderen kan genereren en waarmee mogelijk met een aantal bewerkingen ook effectiviteitsuitspraken over de mobiliteitsbonus/premiekorting kunnen worden gedaan. Voordat dat mogelijk is, dient een aantal aanpassingen te worden doorgevoerd in het betreffende informatiesysteem van het UWV.[2]

2.4 Aanbevelingen

Wij bevelen de minister van SZW aan om:

- vast te leggen hoe voor elk beleidsinstrument zal worden gemeten hoeveel ouderen worden bereikt en welke uitgaven hiermee zijn gemoeid, zodat hierin structureel inzicht ontstaat;
- deze kerngegevens waar mogelijk beschikbaar te stellen als open data in het kader van 'open spending' als moderne vorm van publieke verantwoording;
- vast te leggen hoe de effectiviteit van de beleidsinstrumenten zal worden gemeten en daarbij indien mogelijk gebruik te maken van al beschikbare informatie;
- hiertoe de noodzakelijke aanpassingen door te voeren in de systemen voor de registratie van de mobiliteitsbonus/premiekortingen, zodat deze bruikbaar worden voor het volgen van het aantal gebruikers en voor het meten van de bijdrage aan het aan het werk helpen van werklozen.

2
Wij hebben met de eerder genoemde databestanden gepoogd informatie te genereren die inzicht kan geven in de feitelijke werking van het instrument premiekorting. Dit bleek binnen het bestek van dit kortlopende onderzoek niet mogelijk. Wel verwachten wij dat de bestanden de mogelijkheid bieden voor verdergaand onderzoek naar de premiekortingsregeling. Voordat dit mogelijk is, dient de registratie in en het toezicht op het bestand nog wel te worden verbeterd.

3 Reactie minister van SZW en nawoord Algemene Rekenkamer

De minister van SZW heeft op 28 april 2016 gereageerd op ons conceptrapport. Hieronder geven we zijn reactie op dit rapport samengevat weer. De volledige reactie staat op www.rekenkamer.nl/reintegratie-oudere-werklozen. We sluiten dit hoofdstuk af met ons nawoord.

3.1 Reactie minister van SZW

De minister van SZW schrijft in zijn reactie dat met de door ons onderzochte beleidsinstrumenten de arbeidsmarktpositie van de doelgroep oudere werklozen wordt versterkt. Naar zijn mening richten onze aanbevelingen zich met name op de verstrekking van informatie. Hij meldt dat hij de komende tijd zal bezien of en hoe hij aan de aanbevelingen gevolg kan geven.

De minister gaat in op onze aanbeveling om vast te leggen hoe de effectiviteit van de beleidsinstrumenten zal worden gemeten. Hij zegt toe te zullen bezien hoe de effecten van het actieplan, waaraan hij met verschillende partijen werkt om langdurige werkloosheid van ouderen tegen te gaan, kunnen worden gemeten. Daarbij houdt hij rekening met uitvoerbaarheid en administratieve lasten. De minister meldt ook dat het kabinet enkele effectiviteitmetingen is gestart, onder meer in het kader van een vierjarig kennisprogramma gericht op de effectiviteit van dienstverlening in de gemeentelijke uitvoeringspraktijk rond werk en inkomen. De uitkomsten van dit kennisprogramma komen volgens de minister ten goede aan langdurig werklozen, waaronder zich vaak ouderen bevinden.

Voor het beschikbaar stellen van de kerngegevens als open data verwijst de minister naar de activiteiten die rijksbreed in het kader van de Nationale Open Data Agenda worden ondernomen.

Tot slot geeft de minister aan dat hij in overleg is met de Belastingdienst en het UWV om te bezien of en hoe de kosten van het gebruik van de mobiliteitsbonus voor oudere werklozen en het aantal deelnemers beter in beeld kunnen worden gebracht.

3.2 Nawoord Algemene Rekenkamer

Waar de minister aangeeft dat hij meer zicht wenst op kosten en gebruik van de mobiliteitsbonus/premiekorting, is nog niet helder of hij dit inzicht ook nastreeft bij de andere arbeidsmarktinstrumenten. ‘Informatie vergaren’ is geen doel op zichzelf, maar een hulpmiddel bij de beoordeling of beleid werkt, effectief en efficiënt is. Het ware goed als de minister dit borgt bij zijn komende actieplan voor oudere werklozen.

Bijlage 1 Onderzoeksaanpak en normen

Onderzoeksmethoden

Voor de uitvoering van ons onderzoek hebben wij langs verschillende wegen informatie vergaard. Wij hebben:

- openbare en interne documentatie van het Ministerie van SZW en het UWV geanalyseerd;
- literatuur en andere onderzoeken over re-integratie van oudere werklozen en over de door ons onderzochte beleidsinstrumenten bestudeerd;
- gesprekken gevoerd met medewerkers van het Ministerie van SZW en met leden van de cliëntenraad van het UWV;
- overleg gevoerd met het Analyseteam Gegevenskwaliteit Loonaangifteketen van het UWV en de Belastingdienst over de mogelijkheden tot analyse van de uitgaven aan, het gebruik van en de effectiviteit van de premiekortingsregeling; en
- analyses uitgevoerd op de databestanden die wij van de Belastingdienst en het UWV hebben ontvangen.

Gehanteerde normen

In dit onderzoek hebben we de volgende normen gehanteerd:

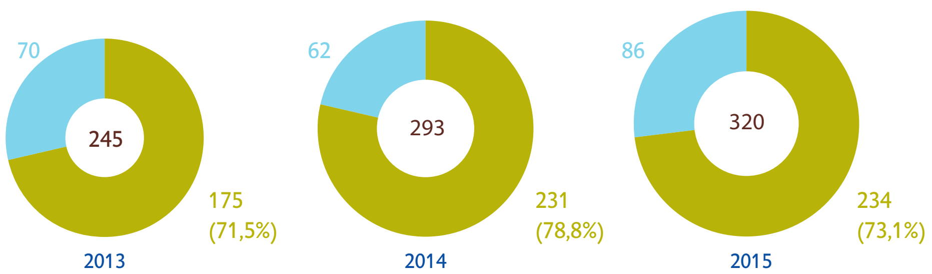
- De beleidsdoelen van de minister moeten SMART-C geformuleerd zijn: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden en consistent.
- De minister van SZW moet zicht hebben op de financiële middelen die met het beleid gemoeid zijn.
- De minister van SZW moet inzicht hebben in de beleidsresultaten. Hij moet zicht hebben op de mate waarin de doelgroep wordt bereikt, op de prestaties en op de effecten van het beleid.
- De Tweede Kamer moet voldoende geïnformeerd zijn over het beleid, dat wil zeggen dat de verstrekte informatie relevant moet zijn en een getrouwe weergave van de feiten moet bevatten: juist, overeenkomend met de bron, niet gekleurd, volledig, tijdig, begrijpelijk, vergelijkbaar (voor zover relevant, bijvoorbeeld in de tijd), betrouwbaar en valide.

Bijlage 2 Berekeningen mobiliteitsbonus / premiekorting

Hieronder lichten wij de uitgevoerde berekeningen van de bedragen en gebruikersaantallen voor het aandeel oudere werklozen van de mobiliteitsbonus/premiekorting toe.

A) Berekening financieel belang premiekorting 2015

Wij hebben bij de Belastingdienst, waar de toepassing van de premiekorting plaatsvindt, gegevens opgevraagd over bedragen die met de premiekorting gemoeid waren in de periode 2013-2015. De gegevens komen uit het Heffingensysteem Loonheffingen en Premies (HLP). Op basis van die gegevens hebben wij een berekening gemaakt van de premiekortingen per jaar voor alléén de oudere uitkeringsgerechtigden. Omdat het HLP niet is bedoeld voor het registreren van de premiekortingsbedragen, moeten de uitkomsten van onze berekeningen worden gezien als een indicatie. Door de snelle invoering van de premiekorting jongeren in 2014, is het in 2014 in de administratie van de Belastingdienst nog niet mogelijk onderscheid te maken tussen de premiekorting jongeren en de premiekorting ouderen. Vanaf 2015 kan dit wel. In 2014 hebben we jongeren niet in de berekening opgenomen, maar verwijderd uit het bestand. De optelling van de bedragen gaat per loonheffingnummer.

Totaal financieel belang premiekorting, x € 1 miljoen*
Berekend bedrag aandeel ouderen, x € 1 miljoen
(Percentage bedrag aandeel ouderen ten opzichte van totaal)
Aandeel niet-ouderen, x € 1 miljoen

** Bron: jaarverslag SZW 2015*

Berekening bedragen premiekorting ouderen van 2013 tot en met 2015

Het percentage in bovenstaande figuur geeft het aandeel van het totaalbedrag aan dat specifiek aan de re-integratie van ouderen is besteed, ten opzichte van de in het jaarverslag van het ministerie van SZW genoemde totaalbedragen voor de mobiliteitsbonus/premiekorting. Voor het jaar 2015 is te zien dat volgens onze indicatieve berekening het financieel belang van de regeling voor de doelgroep oudere werklozen € 234 miljoen is. Dit is 73,1 % van het financieel belang van de totale mobiliteitsbonus/-premiekorting in dat jaar, zoals dat in het jaarverslag 2015 is weergegeven.
De groep werkloze ouderen waarop de premiekortingsregeling van toepassing is, is per 2015 verkleind - voorheen betrof het werklozen van 50 jaar en ouder, sinds 2015 werklozen van 56 jaar en ouder. Dat is in het totaalbedrag dat in 2015 op ouderen

betrekking heeft (nog) niet zichtbaar. Waarschijnlijk bevat dit bedrag nog doorlopende premiekortingen van eerdere aanvragers, vanwege de periode van drie jaar waarin een werkgever de premiekorting kan toepassen.

B) Berekening aantallen nieuwe gebruikers premiekorting 2015

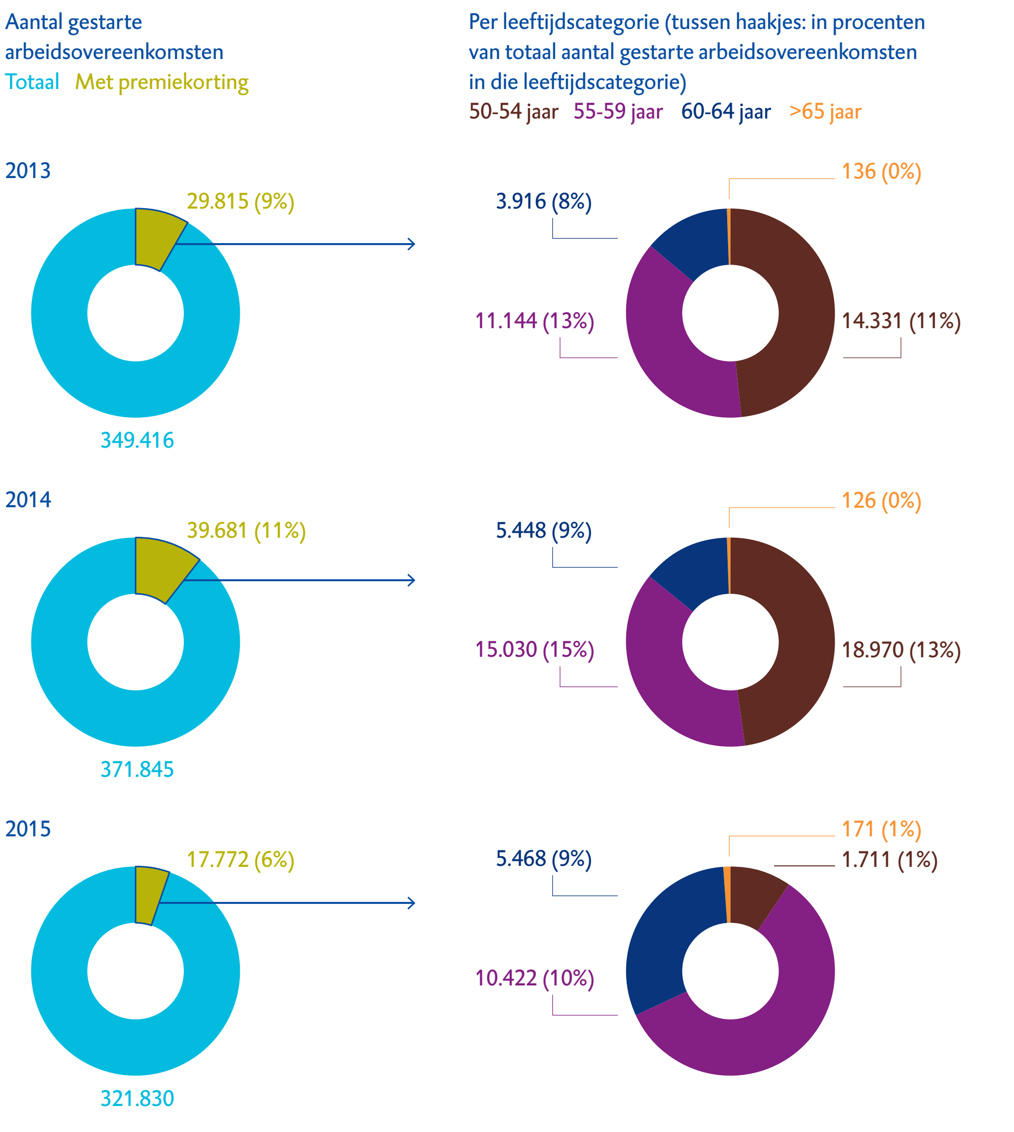
Wij hebben het UWV gevraagd een databestand samen te stellen met daarin gegevens over de personen die gebruikmaken van de premiekorting in de jaren 2013, 2014 en 2015. Wij hebben een bestand ontvangen met alle personen die premie hebben afgedragen. De gegevens zijn afkomstig uit het systeem Polis+.
Aan de hand van het opgevraagde databestand hebben wij zelf berekend hoeveel werknemers per leeftijdscategorie gebruik hebben gemaakt van de premiekorting als zij vanuit een uitkeringssituatie weer aan het werk gaan bij een werkgever. Het systeem Polis+ dient primair als registratiesysteem. Volgens het UWV zitten er verschillende onzekerheden in het bestand, waardoor de informatie indicatief is en niet kan worden gebruikt als verantwoordingsinformatie. Mede daarom dienen de berekende aantallen te worden gezien als een indicatie van het aantal werknemers waarvoor de premiekorting in het genoemde jaar voor het eerst is toegepast- en niet als absoluut geldende aantallen. De controle op de juistheid van de gegevens wordt uitgevoerd door de Belastingdienst.

Het betreffende bestand bevat 34.142.079 regels die corresponderen met de periode waarin premie is afgedragen. De gegevens zijn in een aantal stappen geschikt gemaakt voor de analyse door een aantal insluitcriteria toe te passen. De volgende criteria zijn toegepast:

- selectie van werkenden;
- selectie van aanvangsjaren van de inkomstenverhouding 2013, 2014 en 2015.

Het bestand bevat nu alle werkenden in de jaren 2013 tot en met 2015 die een nieuwe baan hebben gevonden. Deze mensen kunnen zowel vanuit een andere baan als vanuit werkloosheid een nieuwe baan vinden.

De regels in dit bestand zijn nog niet te herleiden tot een persoon omdat een persoon meerdere inkomstenverhoudingen kan hebben en daardoor dus meerdere keren kan voorkomen in het bestand. Meerdere inkomstenverhoudingen betekent dat de persoon meerdere werkgevers heeft gehad. Doordat dit bestand nog niet op persoonsniveau is, zou dit tot een overschatting van het gebruik van de premiekorting leiden. Om tot een bestand op persoonsniveau te komen zijn de data geaggregeerd met SPSS tot een persoonsbestand. Per (versleuteld) BSN-nummer is gekeken of in één of meerdere perioden in dat jaar de persoon gebruik heeft gemaakt van premiekorting.

Aantal oudere werklozen gestart met premiekorting, per leeftijdscategorie

De vermelde percentages aan de linkerzijde van bovenstaande figuur betreffen de werknemers die met premiekorting een arbeidsovereenkomst zijn aangegaan ten opzichte van het totaal aantal gestarte arbeidsovereenkomsten vanuit een uitkeringssituatie in een jaar. Zo is bijvoorbeeld zichtbaar dat in het jaar 2015 van het totaal van 321.830 personen dat vanuit een uitkeringssituatie aan het werk is gegaan, 17.772 personen aan het werk zijn gegaan met behulp van een premiekorting. Die 17.772 personen zijn 6% van het totaal aantal personen van 321.830. Op deze wijze dienen ook de percentages in de cirkels aan de rechterkant in bovenstaande figuur per leeftijdscategorie gelezen te worden. Zo betekent de 1% in de leeftijdsgroep 50-54 jaar in het jaar 2015 dat 1.711 mensen dat jaar met premiekorting aan het werk zijn gegaan, hetgeen 1% is van het totaal aantal personen in die leeftijdscategorie dat dat jaar vanuit een uitkeringssituatie weer aan de slag is gegaan.

Literatuur

CBS (z.d.). *Begrippen*. Begrippenlijst CBS; te raadplegen op www.cbs.nl onder Methoden / Begrippen.

CBS (2016a). *Pensioenleeftijd voor negende jaar omhoog*. Nieuwsbericht d.d. 1 maart 2016. Te raadplegen via zoekfunctie op www.cbs.nl.

CBS (2016b). *Werkloze beroepsbevolking; werkloosheidsduur en persoonskenmerken.* Overzicht met gegevens tot 11 februari 2016. Te raadplegen via zoekfunctie op http://statline.cbs.nl/Statweb.

CBS (2016c). *Arbeidsdeelname; kerncijfers*. Overzicht met gegevens over de beroepsbevolking per leeftijdscategorie per jaar tot 11 februari 2016. Te raadplegen via zoekfunctie op http://statline.cbs.nl/Statweb.

CBS (2016d). *Werkloze beroepsbevolking; werkloosheidsduur en persoonskenmerken*. Overzicht met gegevens over langdurige werkloosheid per leeftijdscategorie per jaar tot 11 februari 2016. Te raadplegen via zoekfunctie op http://statline.cbs.nl/Statweb.

CPB (2015). *Langdurige werkloosheid; Afwachten én hervormen*. CPB Policy Brief 2015/11. Den Haag: Centraal Planbureau. Te raadplegen op www.cpb.nl/publicaties.

CPB (2013). *Arbeidsmarkt Ouderen en Duurzame Inzetbaarheid; Rapport over het conceptuele kader voor het onderzoeksprogramma 'Arbeidsmarkt Ouderen'*. CPB Achtergronddocument bij de CPB Policy Brief 2013/02 'Ouderen aan het werk', februari 2013. Den Haag: Centraal Planbureau.

Forslund, A., P. Fredriksson & J. Vikström (2011). *What active labor market policy works in a recession?* IFAU Working Paper 2011:2. Uppsala: Institute for Labour Market Policy Evaluation.

OECD (2014). *Ageing and Employment Policies: Netherlands 2014; Working Better with Age.* Release: 16th April 2014. Parijs: OECD Publishing. Te raadplegen op www.oecd.org.

Panteia (2015). *Discriminatie in de wervings- en selectiefase; Resultaten van 'virtuele' praktijktests*. Zoetermeer: eigen beheer.

RIVM (2012). *Determinanten van afnemende participatie van ouderen*. RIVM-rapport 260241001/2012. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu.

SEO (2007). *Effect re-integratie trajecten op uitgaven aan sociale zekerheid*. Publicatienummer 2007-67. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

SEO (2008). *De lange weg naar werk: beleid voor langdurig uitkeringsgerechtigden in de WW en de WWB*. Den Haag: Raad voor Werk en Inkomen.

SEO (2012). *Wat maakt oudere werknemers aantrekkelijk?* SEO-rapport nr. 2012-63. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

SEO (2013). *Langetermijneffecten van re-integratie.* SEO-rapport nr. 2013-49. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

SEO (2015). *Re-integratiedienstverlening in de WW: wat werkt voor wie en wanneer? (Kosten) effectiviteit naar klantgroepen en moment van inzet voor de WW-instroompopulatie 2008-2010.* SEO-rapport 2015-25. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

SEOR (2005). *Effectiviteit van re-integratie; De stand van zaken. Literatuuronderzoek.* Rotterdam: SEOR / Erasmus Universiteit Rotterdam.

SER (2014). *Discriminatie werkt niet! Advies over het tegengaan van discriminatie bij de arbeid.* Advies 2014/03. Den Haag: Sociaal-Economische Raad.

Sol, C.C.A.M & K. Kok, (2014). *Fit or unfit? Theorie en praktijk van re-integratie.* RVO 11/2014. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

SZW (2013). *Arbeidsmarktbeleid*. Brief van de minister van SZW d.d. 2 december 2013 over de arbeidsmarktpositie van ouderen en actieplan 55pluswerkt van UWV. Tweede Kamer, vergaderjaar 2013-2014, 29 544, nr. 497. Den Haag: Sdu.

SZW (2015a). *Monitor Arbeidsmarkt; Oktober 2015*. Den Haag: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

SZW (2015b). *Arbeidsmarktbeleid*. Brief van de minister van SZW d.d. 30 november 2015 over de arbeidsmarktkansen van oudere werkzoekenden. Tweede Kamer, vergaderjaar 2015-2016, 29 544, nr. 677. Den Haag: Sdu.

SZW (2016). *Rijksjaarverslag 2015; XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid.* Te raadplegen via http://www.rijksbegroting.nl/2015/verantwoording/jaarverslag.

UWV (2003). *Op weg naar werk; Een evaluatie van sluitende aanpak in de WW*. Amsterdam: UWV.

UWV (2014). *Regio in Beeld 2014; Nederland.* Amsterdam: UWV.

UWV (2016). *Jaarverslag 2015*. Te raadplegen op http://jaarverslag.uwv.nl/jaarverslag.

Onderzoeksteam

Dhr. drs. F.J. (Erik) Israël (1e projectleider)
Mw. drs. J.H.M.H. (Hally) Kelemen RO (2e projectleider)
Dhr. drs. ing. M.A.T. (Marijn) van der Kraan
Dhr. P.Q. (Peter) van der Spijk

Voorlichting

Afdeling Communicatie
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

Omslag

Ontwerp: Corps Ontwerpers
Foto: Hollandse Hoogte / David Rozing

Den Haag, mei 2016